

Motion till riksdagen 2005/06:So707

av **Chatrine Pålsson m.fl. (kd)**

Barn- och ungdomspsykiatri

Motionen delad mellan flera utskott

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att särskild vikt skall läggas vid snabb och tillgänglig kompetens för barn med psykisk ohälsa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av mångprofessionella vårdteam.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att grundutbildningarna för vårddyrken obligatoriskt bör behandla osynliga handikapp.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att neuropsykiatriskt stördas livssituation bör bli föremål för en översyn.

¹Yrkande 3 hänvisat till UbU.

Fel! Okänt namn på

2 Inledning

I vårt land finns barn och ungdomar med psykiska problem, som inte i tid nås av våra samhällsresurser för vård, stöd och hjälp. I bästa fall är det bara de mest akuta fallen, där barnen är en fara för sig själva eller för omgivningen, som får omedelbar hjälp. Förhållandevis lindriga tillstånd förvärras i de långa köerna.

Någonting måste göras åt denna situation. Kristdemokraterna anser att basverksamheter som barnhälsovård, skola, skolhälsovård och barnomsorg utanför hemmet ska ha beredskap att tillsammans med föräldrar möta och hantera barns och ungdomars psykiska problem och funktionshinder. Det krävs även en betydligt snabbare och mer tillförlitlig diagnostik som kan medföra att en neuropsykiatrisk diagnos kan ställas tidigt. Därefter måste det finnas ett sammanhållet stöd och en god vård för barnet och dess familj.

I denna motion föreslås åtgärder som tar sikte på att förbättra barn- och ungdomspsykiatriens möjligheter att möta behovande barn tidigt. Kristdemokraternas politik för annan psykiatrisk vård och omsorg återfinns i motionen Den psykiatriska vården (2005/06:So662).

3 Bakgrund

Undersökningar från Sverige och många andra länder har visat hur människor med neuropsykiatriska funktionshinder ofta hamnar i sociala och ekonomiska svårigheter. Det börjar i skolan där funktionshindret innebär att man inte kan tillgodogöra sig utbildningen på ett sätt som svarar mot individens grundläggande begåvning. Många lämnar skolan utan de basala kunskaper som krävs för att kunna gå vidare in i yrkesutbildningar.

I Västra Götaland genomförde föreningen Dampens Hus en enkät bland 60 familjer med ADHD. För 40 procent av barnen saknades åtgärdsprogram i skolan och 12 procent av barnen var helt avstängda från skolan då enkäten genomfördes.

Vanligast är att man efter skolåren gör tillfälliga inbrott i arbetslivet och till sist ger upp eller blir utan erbjudanden om arbete. Oftast innebär det att majoriteten av vuxna med ADHD i vårt samhälle står utanför arbetsmarknaden och ofta hamnar i socialbidragsberoende.

Utanförskapet leder också tyvärr in i missbruk och kriminalitet. Det gäller främst de starkast utagerande, konfliktbenägna barnen och ungdomarna, särskilt om föräldrarna har psykiska och/eller sociala problem och om kontakten med skolan förloras på ett tidigt stadium. All forskning – social, kriminologisk och psykiatrisk – visar att barn med dessa beteendestörningar inte sällan får allvarliga sociala anpassningsproblem senare i livet och uppvisar en skrämmande hög överdödlighet i unga år. Den nära kopplingen till neuropsykiatriska störningar, främst ADHD, innebär att cirka hälften av alla barn med sådana latent antisociala beteendestörningar har ADHD, liksom cirka hälften av dem som i vuxen ålder uppfyller kriterierna för diagnoserna antisocial

personlighetsstörning/psykopati. Sannolikt är ADHD lika överrepresenterad hos individer med borderlinestörning.

Dessa ungdomars benägenhet att missbruka droger, återspeglas i att störningsmönstret finns hos minst var tredje blandmissbrukare. Drogmissbruket har utöver alla andra orsaker också sin grund i upplevelsen av droganvändningen som en form av självmedicinering – känslan av att fungera bättre med droger i sig än utan.

Trots att de neuropsykiatriska funktionshindren är kända och beskrivna sedan länge, finns det en bristande medvetenhet om dem i samhällslivet och socialpolitiken. Därför har flertalet av vår tids socialpolitiska diskussioner, prioriteringar och beslut varit till föga eller ingen nytta för de socialt underprivilegerade med neuropsykiatriska funktionshinder. Det är lätt att som drabbad hamna i uppgivenhet. Känslan av att samhället inte är till för mig.

Samhällets ignorans har till stor del sin grund i att funktionshindren ifrågasatts bland annat i vissa utbildningskulturer och att ifrågasättandet fått ett stort utrymme i medierna – långt större än vad som ägnats de drabbades utsatthet.

4 Kristdemokraternas förslag

4.1 Åtgärder ska vidtas snabbt vid upptäckt av avvikande beteende hos ett barn

De psykiskt störda barn som i dag inte får nödvändig hjälp utvecklar med så mycket större sannolikhet psykisk sjukdom senare i livet. Även om barnet inte utvecklar psykisk sjukdom är risken ändå stor att barnets fortsatta utveckling hämmas. Väntetiden till barnpsykiatrin är många gånger oacceptabelt lång. Det förekommer även att akutköerna är mycket långa.

Alltfler rapporter visar att den psykiska ohälsan bland barn ökar. Barnombudsmannen har vid två tillfällen 2002 och 2005 presenterat enkätundersökningar om tillståndet inom barn- och ungdomspsykiatrin. Enligt den senaste undersökningen uppger 90 av 113 mottagningar att de har en väntetid på upp till tre månader bara för ett första bedömningssamtal. Kristdemokraterna anser att särskild vikt ska läggas vid snabb och tillgänglig kompetens för barn med psykisk ohälsa och även barnen i familjer som drabbas av psykisk ohälsa. Även det förebyggande arbetet är i dag eftersatt.

4.2 Upprusta barn- och ungdomspsykiatrin

Barn- och ungdomspsykiatris brister har uppmärksammats mycket under senare år. Men oron och uppmärksamheten har inte medfört några större resurstillskott. Enligt Barnombudsmannens senaste undersökning uppger nästan hälften av BUP-mottagningarna att resurserna är oförändrande sedan 2002, 27 procent uppger att de fått mer resurser, medan 24 procent fått minskade resurser.

Fel! Okänt namn på

Kristdemokraterna anser att hela barn- och ungdomspsykiatrin nu behöver en upprustning. Vi föreslår därför att 400 miljoner kronor avsätts under tre år. Resurserna ska utbetalas efter avtal mellan regeringen och Sveriges kommuner och landsting. Avtalet ska tydligt peka ut vilka åtaganden som krävs för att resurserna ska komma huvudmännen till handa så att substantiella förbättringar av barn- och ungdomspsykiatrin kan uppnås.

4.3 Det ska finnas minst ett neuropsykiatriskt diagnos- och behandlingsteam i varje län

Det mångprofessionella vårdteamet måste lyftas fram som en viktig beståndsdel inom barn- och ungdomspsykiatrin. Ingen enskild yrkesgrupp har kompetens att möta alla de krav som ställs vid stöd och vård av barn med neuropsykiatriska tillstånd. I teamet ska ingå psykiatrisk kompetens, helst barnpsykiatriker, psykolog, kommunikationskompetens som logoped eller arbetsterapeut. Fler kompetenser kan finnas. Ett krav är att minst ett neuropsykiatriskt diagnos- och behandlingsteam ska finnas i varje län.

4.4 Familjen ska på egen hand kunna söka det neuropsykiatriska teamet utan remiss

Det är ofta inom familjen som neuropsykiatriska problem först upptäcks. Avvikande beteende hos barnet och en känsla hos föräldrarna av att allt inte står rätt till leder till att föräldrarna tar initiativ till att söka hjälp. Eftersom det är viktigt med snabb och tillförlitlig diagnostik bör föräldrarna kunna söka det neuropsykiatriska teamet på egen hand, utan remiss.

4.5 Kunskap om handikapp ska ingå i grundutbildningen för vårdyrken

Om grundutbildningarna inte obligatoriskt behandlar osynliga handikapp så kommer det även i framtiden att vara slumpen som avgör om vårdpersonal har tillräckliga kunskaper om neuropsykiatriska funktionshinder. Detta krav gäller grundutbildningen för både läkare, sjuksköterskor, psykologer samt inom lärar- och socionomutbildningarna. Det bör vara en 5-poängsutbildning.

4.6 En förutsättningslös översyn ska göras av LASS

Kristdemokraterna anser att LASS bör ses över för att få mer kunskap om tillämpningen för personer med osynliga handikapp. Många personer med neuropsykiatriska diagnoser har behov av stöd enligt LASS. Men eftersom det fortfarande finns kvardröjande uppfattningar om att osynliga handikapp

inte kräver stöd och hjälp uteblir stödet enligt LASS. Kristdemokraternas handikappolitik utvecklas i en särskild motion (2005/06:So706).

4.7 Översyn av neuropsykiatriskt stördas situation

Stödet som barn och vuxna med neuropsykiatriska funktionshinder är i behov av, involverar många av samhällets stödfunktioner; socialtjänsten, skolan, vuxenutbildningen, försäkringskassan, barn- och vuxenpsykiatrin, missbruksvården, m.fl. Insatserna som dessa institutioner förmedlar kunde bli till så mycket större hjälp och så mycket mer engagerade om de grundades i en bättre insikt om hjälptagarnas svårigheter. Det är angeläget att, i samverkan med de drabbades intresseorganisationer, utreda vad de neuropsykiatriska funktionshindren innebär i olika livssituationer (i utbildningssituationer, i arbetslivet, i föräldrarollen m.m.) och att i större utsträckning än hittills anpassa samhällets stöd till deras behov.

Socialstyrelsen bör få uppdraget att utreda levnadsvillkoren för människor med neuropsykiatriska funktionshinder och att föreslå hur samhällsstödet ska kunna förändras för att bättre än hittills svara mot deras behov. I förlängningen bör man kunna teckna in både förbättrad livskvalitet för de funktionshindrade och samhällsekonomiska vinster. Dessa människor har inneboende förmågor och kraft. De vill inte ses som hjälplösa handikappade. Med adekvat stöd kan förmodligen många av dem hitta fram till en betydligt högre grad av oberoende, på ett kostnadseffektivt sätt.

Stockholm den 30 september 2005

Charline Pålsson (kd)

Inger Davidson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Kenneth Lantz (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Olle Sandahl (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Torsten Lindström (kd)

Dan Kihlström (kd)